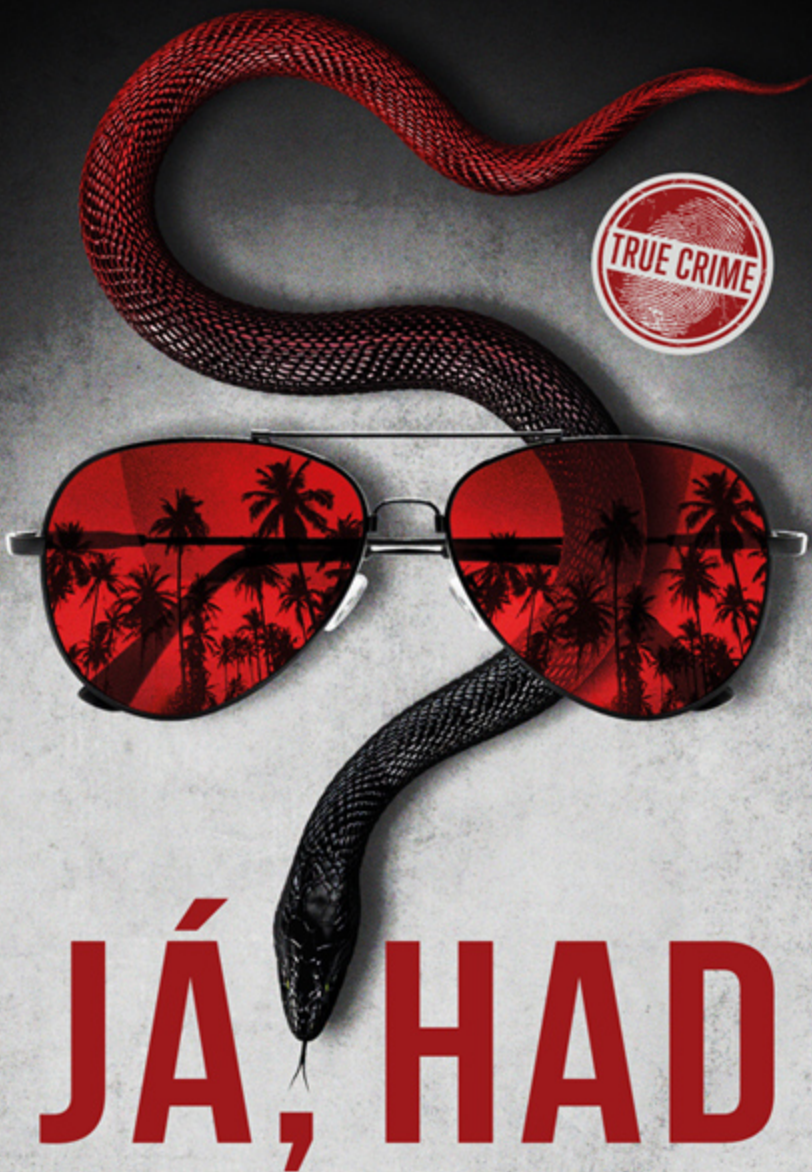

CHARLES SOBHRAJ   JEAN-CHARLES DENIAU

JÁ, HAD

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH SÉRIOVÉHO VRAHA

JÁ, HAD

Copyright © L'Archipel, 2023

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Tereza Hodinová, 2024

Cover © Zhivko P. Petrov, 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-5116-7 (pdf)

CHARLES SOBHRAJ JEAN-CHARLES DENIAU

JÁ, HAD

PŘELOŽILA TEREZA HODINOVÁ

VENDETA

Obsah

Předmluva	7
První část	
SYN SINDHIHO (1944–1997)	17
Druhá část	
PAŘÍŽSKÉ INTERMEZZO (1997–2003)	279
Třetí část	
OSUDOVÁ CHYBA (2003–2010)	301
Doslov	379

*„... hledám prazákladní oblast duše,
kde stojí absolutní zlo proti bratrství.“*

André Malraux, *Lazare* (1974)

Paříž, 23. ledna 2004, čínský Nový rok. Ulice XIII. obvodu jsou posety konfetami, rozbitými lampiony a vybuchlými petardami. Ve vzduchu se vznáší opojná vůně střelného prachu. Čtvrť se probouzí po osmi dnech oslav, které zahájily rok opice průvody, dračími tanci, osvětlenými vozy, přeplněnými restauracemi, barevnými davy lidí, dechovými kapelami a pekingskými kachnami, které můžete ochutnat přímo na ulici.

Měl jsem domluvenou schůzku ve vietnamské restauraci v ulici Philibert-Lucot se ženou, kterou jsem neznal. Pověděla mi o ní jednou při večeři její právnička Isabelle Coutant Peyreová. Tou dobou jsem hledal svědky pro dokumentární film o době po květnu 1968, kdy vrcholilo hnutí hippies: návrat k Zemi, komunity, móda dlouhých cest v Citroënech zCV do bájných míst, jako byla Káthmándú, Kábul a tolik vyhledávaný Tádž Mahal. Příběh Hélène, tak se žena jmenovala, byl výjimečný a vypadal zajímavě. Souhlasila, že se se mnou setká, ale na radu svého právníka požádala o zachování anonymity.

Dorazil jsem jako první, a tak jsem zahlédl vcházet ženu zachumlanou do silného vlněného kabátu. Byla třeskutá

zima. Krátkovlasé, elegantní, usměvavé a přívětivé Hélène mohlo být kolem padesátky. Zařadil jsem si ji spíš do střední třídy než mezi hippies. Oba jsme si objednali pikantní polévku pho na zahrátí, a přitom jsme tak různě mluvili o sedmdesátých letech, Indii, Afghánistánu, Thajsku, Íránu a zemích, které procestovala. O svém soukromém životě však pomlčela a rovnou mi sdělila, že odmítá poskytovat rozhovory. Dozvěděl jsem se pouze, že pracuje pro velkou mezinárodní firmu a že její bývalý manžel je vězněn v Nepálu, kde byl odsouzen za vraždu. Podporuje ho prý finančně, jak jen může. Každý měsíc posílá peníze jeho nepálským právníkům a zajišťuje mu stravu, protože v Nepálu je tato starost většinou ponechána na rodině. Věří v manželovu nevinu. Jmenuje se Charles Sobhraj. To jméno mi něco říkalo: v Indii se o něm mluvilo v polovině sedmdesátých let. Než jsme se rozloučili, vyměnili jsme si telefonní čísla.

Nedočkavě jsem otevřel Wikipedii. U jména „Charles Sobhraj“ okamžitě naběhlo tisíce stránek a fotografií, úplný příval odkazů. Byl to sériový vrah, symbol přímo ďábelského zabijáka sedmdesátých let minulého století v Asii. Říkalo se mu buď „Had“, „Kobra“ nebo „Bikini Killler“. Na různých stránkách se počet jeho obětí pohyboval od devíti do sta. Údajně hovořil pět jazyků, byl specialistou na mezinárodní právo a zároveň jedním z největších psychopatů konce minulého století.

A to nemluvím o jeho podvodech, loupežích, krádežích a útěcích, jedněch velkolepějších než druhých! Sobhraj řádil v Řecku, Indii, Thajsku, Singapuru, Íránu, Pákistánu a údajně i Nepálu. Byl mnohokrát vězněn a v roce 2004 měl odsezeno už téměř třicet let, většinu v indickém Dillí ve strašlivé věznici Tihar. Když byl v roce 1997 propuštěn, vrátil se do Francie a na chvíli se na něho zapomnělo. Pak udělal osudovou chybu: v roce 2003 odletěl z Roissy do Nepálu, kde byl zatčen, souzen a odsouzen na dvacet let za dvě vraždy – Američanky a Kanaďana –, na které prý ve svém hrůzném účetnictví „zapomněl“.

Na nějaký čas jsem se odmlčel a pak jsem Hélène zavolał. Sešli jsme se ve vietnamské restauraci. Tentokrát byla mnohem hovornější. Dozvěděl jsem se, že za Charlese Sobhraje se provdala koncem šedesátých let, narodila se jí dcera, rozešli se v roce 1973 v Kábulu a krátce nato se rozvedli. Pak se seznámila s jedním Američanem, znovu se vdala, usadila se ve své rodné zemi a narodila se jí druhá dcera. Až do této chvíle to vypadalo na klasický příběh, ale ten se zkomplikoval, když při svém pracovním průjezdu Francií v roce 1998 náhodou potkala svého bývalého manžela. Nová láska na první pohled, další rozvod, tentokrát s americkým manželem, a návrat do Francie.

Proč se proboha Sobhraj vrhal do té jámy lvové v Nepálu, když si mohl poprvé užívat života na svobodě a být brzy finančně zajištěn? Filmový producent François Enginger, kterého mu představil herec Yves Rénier, mu předložil návrh na film natočený na motivy jeho indického příběhu. Hélène o tom mnoho nevěděla, domnívala se, že chtěl obchodovat s pašmínamí, což ji utvrzovalo v přesvědčení o jeho nevině. Stále opakovala jako leitmotiv: proč by se do té země vracel, kdyby tam spáchal dvě vraždy?

Dozvěděl jsem se také, že jí Charles oficiálně telefonuje každé dva týdny z vězení, že bojuje jako lev, aby se dostal ven, a že studuje nepálské právo, aby se mohl obhajovat. Přečetl jsem dvě knihy sledující Sobhrajovu zločineckou kariéru: *Serpentine* od Thomase Thompsona a *The Life and Crimes of Charles Sobhraj* od Richarda Nevilla.

Thompson i Neville se se Sobhrajem setkali v Dillí v roce 1977. Jejich knihy se staly bestsellery. Obě ale byly staršího data a od té doby se už neobjevilo nic kromě doktorské práce na pařížské medicíně a několika dokumentárních filmů v Anglii a Indii. Články v tisku by se naproti tomu daly počítat na stovky. V Evropě, Americe, a především v Asii se jméno Sobhraj stalo synonymem strašidla. Prý když je v Indii dítě

neposedné, pohrozí mu dnes již zlidovělou větou: „Jestli nebudeš hodný, pošlu na tebe Hada“.

V srpnu 2004 byl Charles Sobhraj po rychlém soudním procesu, trvajícím ani ne den, odsouzen ke dvaceti letům vězení za vraždu mladé Američanky Connie Jo Bronzichové a o něco později mu byla k témuž trestu připočtena vražda Kanadana Laurenta Carrièra.

Hélène byla zoufalá a nechápala to, ale život šel dál. Pravidelně jsme se scházeli na polévku v naší čínské putyce. Charles si držel optimismus. Rozhodl se podat odvolání, protože byl přesvědčen, že jeho složka je prázdná a že bude v nejbližší době určitě propuštěn. Nicméně věděl, že podobně jako v Indii je i v Nepálu každý prodejný. Král, vlastníci největší hotely v Káthmándú, byl číslem jedna mezi mafiány a politická situace byla více než nestabilní. Maoističtí ozbrojenci (země byla od roku 1996 zmítána občanskou válkou) s pomocí Číny vymáhali peníze od venkovanů, praktikovali rozsáhlý obchod se zbraněmi a drogami a infiltrovali se do měst, kde měli kontakty v politických a soudních kruzích. Střety mezi řádnou armádou a povstalci měly na svědomí každodenní úmrtí civilního obyvatelstva.

Odvolací řízení mělo proběhnout v únoru nebo březnu. Isabelle Coutant Peyreová mi nabídla, abych ji doprovodil jako její asistent. Proč ne?

Odvolání krále bylo na spadnutí, maoisté měli moc na dosah ruky. V Káthmándú jsme zůstali tři dny. Kromě francouzské právničky si Sobhraj velmi draze najal dva přední nepálské právníky.

Peníze získával od Hélène, která si vzala půjčku, a od jejich přítele a filmového producenta Françoise. Ubytovali jsme se v hotelu Annapurna, kde Isabelle pracovala se svými kolegy na případu, a navštěvovali jsme jejího klienta.

Existoval muž, který jménem dvou údajných Sobhrajových obětí v Thajsku, dvou pohřešovaných nizozemských turistů,

neúnavně bojoval za to, aby jejich vrah skončil svůj život ve vězení. Jmenoval se Herman Knippenberg a v roce 1975 byl tajemníkem na nizozemském velvyslanectví v Bangkoku. Podle něj měl Had zaplatit za své thajské zločiny, i když se staly téměř před třiceti lety, a to bez ohledu na to, co udělal v Nepálu. Knippenberg, který do Nepálu nikdy nevstročil, měl prý vliv na soudní, policejní a vězeňskou hierarchii prostřednictvím bývalého policisty, kterého štědře podplácel.

Ať už šlo o popírání reality nebo o skutečné přesvědčení, Charles trval na tom, že jeho propuštění je jen otázkou dnů. Tato euforie nebyla na místě. Právníci se bili o sto šest, ale kostky už byly vrženy. Rozsudek dvacet let za dvojnásobnou vraždu byl potvrzen.

Poslední možností byl Nejvyšší soud.

Do Nepálu jsem měl jet ještě dvakrát, jednou s Isabelle Coutant Peyreovou, podruhé v doprovodu televizního štábu.

Při našem posledním setkání v návštěvní místnosti jsem cítil, jak je vězeň zdrcený, ale stále se držel. Byl náročnější než kdy dřív a trval na tom, aby se jeho francouzská právnička odvolala k Výboru OSN pro lidská práva. Stále si šel tvrdošíjně za svým. Předstíral snad, že si neuvedomuje situaci? Zrovna jsem o tom uvažoval, když tu mi pár minut před sirénou ohlašující konec návštěv nabídl, abych napsal knihu.

Po návratu jsem se dozvěděl, že Héléne o tomhle plánu ví a že má u sebe několik set stránek, které Sobhraj napsal během svého devatenáctiletého věznění v Indii. Leží jen tak ladem u ní ve skříni v pařížském bytě.

Byl jsem ochoten pustit se do tohoto dobrodružství, aniž bych věděl, zda se vůbec někdy zúročí. Byla by to po několika marných pokusech Hadova první autobiografie; od roku 1977 ztroskotalo tucet projektů. Héléne rukopis pečlivě přepisovala na svém počítači. Byla to mravenčí práce, protože jeho písmo nebylo snadné rozluštit. Svěřila mi tištěnou kopii originálu a poslala mi strojepis e-mailem. Charles Sobhraj svým

drobným, jemným rukopisem pokrýl stovky stran. Psal v různých indických celách, kde byl držen od roku 1976 až do svého propuštění v roce 1997. Jeho francouzština byla místy nejistá a slovní obraty vyumělkované, jelikož v těchto letech mluvil pouze anglicky a hindsky.

Spisy z Tiharu i ty, které jsem dostal později z jeho nepálského vězení, pocházely všechny z ruky Charlese Sobhraje. Uspořádal jsem jeho vyprávění chronologicky a vyřadil množství nepodstatných detailů a odboček, abych mu vrátil život a soudržnost. Z celkového tématu jsem nic nepřidával ani neubíral. Ponechal jsem jména některých protagonistů, která Sobhraj změnil, aby ochránil je nebo sebe, kdo ví...

Moje a Hélènininy zásahy v první části knihy budou uvedeny kurzívou.

Při pročítání rukopisu z Tiharu jsem průběžně zjišťoval, že život Hada skrývá některá překvapivá odhalení, nezveřejněné, komické nebo někdy až nepochopitelné epizody, ale také upřesnění či popření některých článků, které se po celá léta neúnavně omílaly v médiích. Stačilo na internetu kliknout na „Charles Sobhraj“ nebo „Had“, a hned jste si o tom mohli udělat představu. Sobhrajovo jméno svádělo novináře k tomu, aby přeháněli, a to do té míry, že mu připisovali všechny vraždy spáchané v Asii v sedmdesátých letech, některé dokonce i po jeho zatčení v roce 1976. Co naplat, Hadovi se dalo přištíť cokoli. Byl skvělým prodejním artiklem.

Mým prvním postřehem při čtení strojopisu z Tiharu bylo, že Charles Sobhraj má sice neuvěřitelnou paměť, pokud jde o vykreslení svého vlastního portrétu – pamatoval si jména, data, místa a přímo se utápěl v detailech –, ale když se zabýval některými událostmi ze svého života, které podrývaly nebo ničily obraz, který o sobě chtěl podat, nastala změna. Jeho projev přestával být přehledný, hranice se rozostřovaly, snižoval důležitost tématu, měnil ho, nebo jednoduše zastíral.

Od samého počátku, zraje roku 2005, kdy jsem začínal vypracovávat strategii, jak shromáždit nepálské svědectví o Hadovi a jeho věznění, se množily překážky.

Ačkoli se svými dozorci vycházel dobře, zadržený zůstal pod přísným dohledem. Nemohl psát a posílat mi stránky oficiálně. Tak jsme zavedli systém, který se měl v průběhu let ještě vyvíjet: skutečný maraton.

Zpočátku psal po nocích na malé proužky papíru, které jsme za úplatek nechávali vynášet z vězení ve dvojitém dně kovové krabice, ve které mu dvakrát týdně nosili jídlo.

Po čtyřech zásilkách zdroj vyschl. Bylo to příliš složité. Štafetu převzal řádně podplacený dozorce a opakovaně nechal jednu návštěvnici odcházet se stránkami svinutými pod šaty. Po vlně udání dostal ale strach, a činnost pozastavil.

Téměř rok jsme zůstali bez kontaktu. Dozvěděl jsem se jen, že Sobhraj byl dlouho na samotce s okovy na nohou, poté co u něj byl – samozřejmě na udání – objeven telefon v igelitovém sáčku, zasunutý mezi cihlami ve zdi jeho cely. Telefon mu byl zabaven, ale on z něj prozíravě vyjmul SIM kartu, kterou měl během prohlídky v ústech. Po odpykání trestu se vrátil do svého hnízda.

Za nějaký čas mi v sobotu ráno zazvonil mobil. Překvapilo mě, že slyším jeho hlas, byť trochu tlumený. Měl nový telefon, do kterého strčil svou drahocennou SIM kartu. Říkal, že je na tom dobře, i když nedostatek jídla a správné výživy způsobily, že zhubl a vypadalo mu několik zubů.

Rozvoj technologií naše kontakty usnadnil. Protože u sebe nechtěl mít příliš dlouho texty, které po nocích dál horečně sepisoval, fotil listy rozložené na podlaze jeden po druhém, odesílal mi je e-mailem a originály pak páčil. Tato opatření jsem chápal.

Jak jsem se dál probíral stránkami, které dokázala rozluštit pouze Hélène – tak jemný a hustý byl jeho rukopis –, pronikal jsem do nepálského soudního systému. Byl tu dopodrobna

rozpitván ve své nejednotnosti, amatérismu, nepotismu a korupci, která se klenula nad tím vším od jednoho konce hierarchického žebříčku k druhému.

První věcí, kterou bylo možné konstatovat po přečtení stovek stran napsaných Charlesem Sobhrajem v Indii a Nepálu, bylo, že jeho osobnost vyznívala mnohem složitěji než ta, kterou po desetiletí razily noviny, časopisy, dokumentární filmy či televizní seriály.

Roky plynuly. Obdržel jsem několik fotografií a krátké video natočené v jeho cele. Shromáždil jsem tak stovky stránek navzdory dlouhým odmlkám – to když mu byl nejméně pětkrát opakovaně zabaven nový telefon. Naposledy v roce 2009, několik měsíců předtím, než měl stanout před Nejvyšším soudem. Uprostřed noci, zrovna když hovořil s anglickým novinářem, který snil o získání oficiálního povolení natáčet Hada ve vězení – což se nemělo nikdy nikomu podařit –, vtrhli do cely dozorci. Znamenalo to návrat na samotku. Porušil domluvené pravidlo, že spolu budeme mluvit jen během dne, kdy hluk věznice rozhovor překryje. Od té doby se už do věznice dostat telefon nikdy nepokusil.

Tato předmluva byla napsána v červenci 2010. Charles Sobhraj už vyčerpал všechna odvolání a jeho dvacetiletý trest vězení nabyl právní moci. Roky ubíhaly, aniž by se vzdával nebo ztrácel odvahu. V ústřední věznici v Káthmándú, Jagannath Dewal, dostal samostatnou celu, zatímco ostatní vězni se tísnili v ubikacích po dvou stech až dvou stech padesáti lidech.

Vytrvalost se mu vyplatila, protože když se blížil konec trestu – měl být propuštěn v září 2023 – Nejvyšší soud nařídil jeho propuštění ze zdravotních důvodů o osm měsíců dříve. Na Štědrý den roku 2022 se tedy nejslavnější nepálský vězeň ve svých osmasedmdesáti letech vrátil do Francie.

Následující vyprávění je rozděleno do tří částí.

První část nese název „Syn Sindhiho“. Začíná Sobhrajovým narozením v roce 1944 a sahá až po propuštění z Indie a návrat do Francie v roce 1997. Vychází z textů, které napsal Sobhraj v Tiharu, a ze svědectví jeho manželky Hélène (psáno kurzívou), až do doby jejich rozchodu v roce 1972. Následující období je problematičtější, protože se zakládá na jeho slovech, tvrzeních jeho kompliců, záznamech soudních procesů v Indii a množství článků, které si často odporují. Zůstávají tu tedy šedé zóny.

Druhá část se jmenuje „Pařížské intermezzo“. Od roku 1997 do roku 2003 Charles Sobhraj nepsal. Až do svého odjezdu do Nepálu žil ve Francii. Převzal jsem tedy úkol zrekapitulovat těchto šest let na základě svědectví jeho blízkých a přátel. Jsou plná překvapení. Charles Sobhraj se věnoval různým více méně přípustným činnostem, které se v jeho příběhu objevují, ale jimiž jsem si nebyl jistý. O dvacet let později mi mnohé z toho, co říkal, potvrdil v dlouhém rozhovoru filmový producent François Enginger, který mu byl v tomto období velmi blízký. Dokreslil rozporuplný portrét jeho osoby a odhalil skutečné důvody jeho cesty do Nepálu.

Třetí část (2003–2010) nese název „Osudový omyl“. V roce 2003 odcestoval Sobhraj do Nepálu, kde byl zatčen. V roce 2010 byl s konečnou platností odsouzen na dvacet let za dvě vraždy spáchané v roce 1975. Tato policejní a soudní sága, odehrávající se na pozadí korupce a manipulace, je založena na Sobhrajových spisech, které se po kouskách dostaly z vězení, na výpovědích jeho francouzské právničky, nepálských policistů a svědků, s nimiž jsem se setkal pro potřeby zdokumentování tohoto příběhu.

Doslov (2010–2022) mapuje jeho život ve vězení až do jeho propuštění na svobodu a návratu do Francie v prosinci 2022.

Jean-Charles Deniau

První část

SYN SINDHIHO

(1944–1997)

Vždycky pro mě bylo těžké mluvit o svém dětství. Někdy se ho letmo dotknu v myšlenkách, téměř nevědomky, a vnímám ho jako křehké a bolestné období, jehož existenci bych nejraději popřel.

Moje rodina z otcovy strany, Sobhrajové, pochází z Britské Indie, z té obrovské Indie, jejíž západní hranice sahaly až k Afghánistánu.

Když v roce 1947 došlo k jejímu rozdělení a Sindh, ležící na jihovýchodě Pákistánu, se stal jeho součástí, velká část sindhského obyvatelstva emigrovala do Indie a usadila se v Bombaji a Pune.

V Indii byli Sindhové většinou obchodníci, podnikatelé, lichváři, intelektuálové nebo bráhmanští kněží. V podstatě takoví indiští Židé. Ostatní jim pochopitelně záviděli a jedno indické přísloví dokonce říká: „Když na cestě potkáte hada a Sindhiho, zabijte Sindhiho.“

Můj otec Hotchand Bhawnani Sobhraj je Sindhi. Můj dědeček žil nejprve v Singapuru a poté v Saigonu ve Vietnamu. Založil společnost zabývající se dovozem a vývozem

textilu a otevřel několik obchodů. Když se pak uchýlil do Pune, můj otec coby nejstarší syn zdědil jeho firmu. Svého mladšího syna Goodana poslal do Japonska, aby tam vedl exportní kancelář.

V roce 1943 byl Vietnam pod japonskou nadvládou. Otec hovořil sedmi jazyky, samozřejmě včetně japonštiny. Jednoho dne, když se na své hlavní pobočce bavil japonsky s důstojníkem císařské armády, všiml si, jak ho upřeně pozoruje mladá vietnamská pokladní. Bylo jí kolem dvaceti, jmenovala se Thoa a pocházela z venkova.

Byla to láska na první pohled. Brzy poté se indický obchodník s milou pokladní oženil v souladu s vietnamskými tradicemi. Já se narodil o rok později, v dubnu 1944, ve znamení Berana podle západního horoskopu a Opice podle čínského. Především jsem ale přišel na svět v době, kdy se vietnamský lid vzbouřil proti japonské okupaci. Muselo mi být sotva půl roku, když mě a mou matku uneslo komando Viet Minhu ve snaze získat výkupné. Můj otec okamžitě navázal kontakt s Japonci, kteří předávání výkupného využili k nastražení léčky. V následné přestřelce byli všichni příslušníci Viet Minhu zabiti a my osvobozeni.

Od té chvíle se situace pro mého otce stala neudržitelnou. Měli jsme žít pod ochranou Japonců až do osvobození Vietnamu francouzskou armádou. Nikdy jsem se nedozvěděl, jak se mu podařilo s Viet Minhem po odchodu Japonců usmířit. Nejspíš to vyřešil po vietnamsku: finančně.

Pro rodinu Sobhraj manželství mých rodičů, uzavřené podle vietnamského ritu, neexistovalo. Nevím už, kolik mi bylo, když dědeček otci nařídil, aby se oženil se sindhskou ženou, jak to žádá tradice. Kdyby odmítl, pohrozil mu vyděním.

Otec se samozřejmě podvolil, bylo to v jeho zájmu. Rodina sjednala druhý sňatek v indickém Pune s jistou Kamlou. Hotchand nastěhoval svou druhou ženu do jedné vily a pak

se vrátil k nám domů do Saigonu. Celé dva měsíce o tomto vynuceném sňatku mlčel. Teprve když moje matka Thoa otěhotněla, vše jí přiznal. Tehdy mu nasadila nůž na krk. Ať si vybere: buď ona, nebo Kamla. Otec neváhal, strach z vydědění byl silnější než cokoli jiného. Moje matka tedy opustila Hotchanda Sobhraje a mě nechala s ním. O několik měsíců později se seznámila s francouzským důstojníkem Armandem Garraudem, mým budoucím otčímem. Když se narodila má sestra, přijal ji za svou.

Dětství v pekle

Můj otec byl z mé přítomnosti celý nesvůj, a proto mě svěřil vietnamské chůvě Suong, což byla ve skutečnosti jeho milenka, která s ním čekala dítě. Když se za mnou jednoho dne přišla podívat matka s Armandem Garraudem, zjistila, že se o mě Suong přestala starat. Bylo mi tenkrát čtyři nebo pět let, byl jsem špinavý a vyhublý, nechávali mě bez dohledu v koutě otcova obchodu. Thoa obvinila mého otce ze zanedbávání a chtěla si mě vzít zpět. On beze všeho souhlasil. A tak jsem opět změnil domov, ale klid ani bezpečí jsem nenašel.

Armand neuměl ani slovo vietnamsky. Svým chováním i jazykem mi byl cizí. Nutil mě, abych mu říkal „tati“, což jsem rozhodně odmítal. Myslím, že v tu chvíli se zrodila posedlost, která mě nikdy neopustila: touha vrátit se za každou cenu k otci.

Moje matka a její nový manžel chodili často ven a vraceli se domů pozdě v noci. Nechávali mě samotného v domě, do něhož jsem nepatřil. Muselo mi být tak šest, když jsem si všiml tramvajové trati, která vedla přímo k otcově kanceláři. Sedl jsem si obkročmo na nárazník tramvaje, a tak jsem se dostal až k němu. Vplížil jsem se do dílny a sledoval ho

schovaný za rolemi látky; pak jsem se vrátil domů k matce. Udělal jsem to ještě několikrát, ale jednoho dne otec zaslechl šramot a přistihl mě. Dal vědět Thoe, která se pro mě hned přihnala. Doma jsem zalezl pod postel a dlouho jsem nechtěl s nikým mluvit. Matka byla unavená mými eskapádami, a tak mě nakonec začala přivazovat zápěstím ke sloupku postele. Tak jsem zůstával celé hodiny, někdy i celou noc.

Otcova rodina mě opustila a teď jsem pochopil, že nejsem vítán ani v té matčině. Že jsem všem jen na obtíž.

Thoina počáteční zvědavost se změnila v lhostejnost a později, čím víc ji má přítomnost dráždila, ve špatné zacházení. Přivazování k posteli se stalo běžným rituálem. Na jednu epizodu z dětství si vzpomínám živě a trpce. Matka se přede mnou líčí a parádí s jednou nebo dvěma kamarádkami, já jsem přivázaný k posteli. K mému pláči zůstávají naprosto netečné a pak beze slova odejdou. Někdy mi matka dokonce svazovala penis provázkem, abych se nepočůral do postele, když si šla vyrazit. Matčino zneužívání, její naprostý nedostatek lásky a soucitu jen jitrily moji touhu vrátit se k otci.

Armand nikdy nezasáhl, aby matčino chování jakkoli zmírnil. Myslím, že do ní byl velice zamilovaný, jelikož byla velmi krásná.

Moje útěky se stávaly čím dál vzácnějšími, zejména od doby, kdy jsem začal chodit do francouzské školy, což výrazně zlepšilo můj vztah s nevlastním otcem. Matně si vzpomínám na narození Marca, mého prvního nevlastního „francouzského“ bratra. Jako další přišla na svět sestřička, kterou jsem měl velmi rád. Bohužel dostala obrnu.

V roce 1952 mi bylo osm let. Armand a moje matka se rozhodli poslat mě do internátní školy v Paříži spolu s mojí první sestrou Loan. Chtěli se zbavit dětí z prvního manželství, nebo mezi mě a otce rozprostřít oceán? Nevím.

Přechod z rodného Vietnamu do Francie pro mě znamenal hrozný šok. Cítil jsem se dočista opuštěný. Dva roky jsem měl zůstat bez jakýchkoli zpráv od rodičů.

Jednoho dne mě konečně zavolali do ředitelny. Byla tam moje matka. Dlouze se na mě zadívala a začala na mě mluvit vietnamštinou, z níž jsem už nerozuměl ani slovu. Najednou mi došlo, že jsem zapomněl svůj mateřský jazyk. Se slzami v očích jsem se jí vrhnul do náruče a prosil ji, aby mluvila francouzsky.

Šlo jí to ztěžka, ale já přesto pochopil, že si mě přijela vy-zvednout. Už už se mě zmocňoval pocit štěstí, byl na dosah ruky... Ona však hned dodala, že do Saigonu se nevrátíme. „Už nikdy,“ podotkla svou špatnou francouzštinou. „Ve Vietnamu už žít nemůžeme.“

Netušil jsem, že Francouzi nadobro opustili mou zemi, že prohráli válku a že můj nevlastní otec Armand utrpěl těžký psychický šok po výbuchu bomby. Když jsem se zeptal na svého pravého otce Thoy, odpověděla, že je mrtvý. A tak to teď mělo být pořád: kdykoli jsem se jí svěřil se svou touhou vrátit se do Vietnamu, tvrdila, že můj otec zemřel, opravdu zemřel na nějakou nemoc. Já na to nikdy nic ne-rekl. Prostě jsem jí nevěřil. V hloubi duše jsem věděl, že je stále naživu.

V Paříži nás armáda všechny ubytovala v hotelu v ulici Saint-Jacques: Armanda, mou matku, mé nové nevlastní bratry i sestru. Nezůstali jsme tam dlouho, protože poručík Armand Garraud byl záhy převelen do Dakaru. Tam jsme se nastěhovali do rezidenční čtvrti „Bodu E“.

Mé city k otci se nezměnily. Stále jsem doufal, že ho najdu. Po roce a půl od našeho příjezdu do Dakaru jsem zase začal utíkat. První pokus neměl dlouhého trvání, protože Armand za mnou obratem poslal vojenskou policii. Našli mě, jak už tři dny bloudím v dakarském přístavu a hledám loď směřující do Vietnamu.

Doma jsem matku varoval, že pokud mě nepošle k otci, uteču zas.

A ona spustila tu starou známou písničku: Hotchand Bhawnani Sobhraj je mrtvý, nadobro mrtvý.

Po stopách otce

Právě v Dakaru jsem si plně uvědomil matčino zraňující chování, kvůli němuž jsem ztratil i tu trochu úcty a náklonnosti, která mi k ní zbývala.

Thoa nám nikdy nic nekoupila, málokdy nám opatřila nové oblečení, nikdy nám nedala kapesné a museli jsme doma těžce dřít, hlavně dívky.

Většinu času trávila líčením a paráděním. Když nebyl Armand doma, pravidelně za ní přicházeli dva důstojníci. Chodila také s Francouzem, který vedl jednu z nejpopulárnějších restaurací ve městě. V jednu chvíli mě dokonce chtěla vzít ze školy a poslat mě ke svému milenci jako učně, aby si usnadnila a odůvodnila svá dostaveníčka. Po týdně jsem to ale odmítl a chtěl se vrátit do školy. Nikdy jsem se nedozvěděl, jestli Armand o Thoiných nevěrách věděl a jen předstíral, že je nevidí. V podstatě to byl dobrý a velkorysý člověk, byl však slabý, a tak se podvoloval všem rozmarům své ženy. Ani jeho vlastní děti, ani já, jsme mu nikdy neřekli pravdu.

Uplynuly tři roky. K mé velké radosti jsme se vrátili zpět do Francie.

V Marseille jsme koupili krásnou vilu. Zrovna jsme se začali zabydlovat, když tu byl Armand Garraud převelen do Paříže. Moje sestra a Marc odjeli s ním, Luca a mě poslali do internátní církevní školy v Miramasu. Znamenalo to modlitby před snídaní, modlitby před každým jídlem a samozřejmě každou neděli mši. Nevadilo mi to.

Po deseti měsících mě dostihla má posedlost: rozhodl jsem se znovu zkusit štěstí a najít svého otce, o němž jsem byl přesvědčen, že je stále naživu.

Uprostřed noci jsem opustil internátní školu a naskočil do prvního vlaku mířícího do Marseille. Vila byla zamčená, ale jeden ze sousedů mi odemkl. Nastěhoval jsem se tam do té doby, než se mi podařilo najít kamaráda Benoïta. Chtěl jsem ho přesvědčit, aby se se mnou vydal na dobrodružnou cestu a abychom se tajně nalodili na loď společnosti Messageries maritimes. Bohužel ten týden žádná loď do Vietnamu neplula, ale za dva dny měla na Madagaskar odplout *La Bourdonnais* se zastávkou v Džibutsku.

Kolem druhé hodiny ranní jsme prošli bránou přístavu, našli loď a po kotevních lanech se vyškrábali nahoru. V tuhle hodinu tu nebylo ani živáčka. Vybral jsem záchranný člun na horní palubě. Věděl jsem, že se nemusíme strachovat, jak tu přežijeme. Každá loď totiž byla vybavena zásobou sušenek, kondenzovaného mléka, vody a také konzerv s potravinami. Jako v euforii jsme zaslechli sirénu ohlašující odjezd lodi a pak jsme usnuli pod plachtou člunu. Dávno jsem se necítil tak šťastný. Už jsem se viděl ve Vietnamu s otcem.

Druhý večer jsem se rozhodl vylézt na chvíli „ven“. Kamarád Benoît byl nedůvěřivý a nechtěl opustit náš úkryt. Kolem jedenácté hodiny večerní jsem vyklouzl z člunu a potuloval se po turistické třídě. V jednu hodinu ráno jsem se vyčerpaně svezl na jedno z lehátek a usnul jsem. Probudil mě zvuk vody, kterou rozléval námořník po palubě. Bylo sedm hodin ráno, čas na snídani. Bez ostychu jsem vešel do jídelny a klidně se posadil ke stolu. Dva dny jsem si pochutnával na třech jídlech denně, všem na očích. Při tom jsem si nikdy nezapomněl nastrkat něco do kapes i pro Benoïta. Po této první zkušenosti jsme z úkrytu vylézali každý večer, dokud jsme nedorazili do Džibutska. Někteří mladí lidé se

dovtípili, že jsme černí pasažéři a přátelsky nás zásobovali jídlem.

Džibutsko bylo francouzské území a cestující, kteří tudy projížděli, nepodléhali kontrole. Vylodění proběhlo hladce a my jsme se natáhli na pláži, abychom se vyspali. Vypadalo to, že se Benoît spřátelil s majitelem restaurace, který mu nabídl, aby si každý večer chodil pro zbytky jídla. Mysleli jsme si, že máme zajištěnou obživu. Když ale Benoît přišel první večer do restaurace, čekala na něj francouzská policie.

Policisté brzy zjistili, že jsem syn vojáka, a tak nás předali *manu militari* úřadům, které informovaly mé rodiče. Garraud nám zaplatil lístky zpátky do Marseille. Přijel pro mě do přístavu a pak jsme se vrátili vlakem do Paříže. Během cesty na mě nepromluvil ani slovo. Pouze poznamenal, že prý nepřipadá v úvahu, abych se vrátil do internátu v Miramas.

Doma uspořádali rodinnou poradou. Opět jsem tvrdil, že můj otec je naživu a že jestli mě nepošlou zpátky do Vietnamu, při nejbližší možné příležitosti zase uteču. Armand se tedy rozhodl říct mi pravdu. Ano, můj otec žije, ale matka chce, abych na něj zapomněl. Výměnou za slib, že už nebudu utíkat, mi nabídl, že napíše otcí, jestli mě chce. Podřídil jsem se. Dal mi dopis přečíst a společně jsme ho šli poslat.

Stal se zázrak: otec souhlasil. Dokonce se mě rozhodl vyzvednout v Paříži, aby mě pak odvezl do Saigonu, kde většinu roku pobýval. Byl tu však problém: neměl jsem francouzský pas, dokonce ani vietnamský, natož indický. Na cestu jsem tedy dostal dočasné povolení s tříměsíční platností a poznámkou „Státní příslušnost bude upřesněna“. To se mělo později stát zdrojem nejednoho trápení, ale tenkrát to nikoho nezajímalo, mě nejméně. Nebyl jsem snad pod ochranou svého konečně nalezeného otce?

Stavili jsme se v Bombaji a tam jsem se poprvé setkal se svými indickými sourozenci. Dozvěděl jsem se, že jsem nyní nejstarší z početné rodiny. V Indii jsem měl dvě nevlastní sestry: dcery mé nevlastní matky Kamly, kvůli které otec oficiálně opustil mou matku, a tři ve Vietnamu, dcery jeho milenky Suong.

Jen co jsme se vylodili v Saigonu, dal mě otec zapsat do americké obchodní školy, abych se naučil správně anglicky. Celý rok jsem vedl pilný a spořádaný život. Hodně jsem se učil. Když jsem neměl vyučování, pracoval jsem v otcových obchodech nebo kancelářích. Všechno se dařilo, byl tu však jeden problém: stále jsem ještě neměl oficiální státní příslušnost.

Psal se rok 1960, bylo mi šestnáct let a v hlavě jsem měl jedinou myšlenku: získat vietnamské občanství. Měl jsem na to právo, protože jsem se narodil v Saigonu vietnamské matce. Ale mělo to háček: musel bych si odsloužit vojnu v jižanské armádě. Tomu se otec rozhodně postavil; cítil, že po válce proti Francouzům v padesátých letech se blíží další. Tentokrát se do ní chystali vstoupit Američané. Již tehdy zdálky ovládali saigonský režim a do země přicházelo stále více poradců. O bezprostřední hrozbě studené války již nebylo pochyb. Komunistický režim na severu, podporovaný SSSR, a kapitalistický režim na jihu, podporovaný USA, se měly brzy střetnout; bylo to nevyhnutelné.

Zbývala mi Indie, vláda mi ale odmítla vydat pas, protože jsem v zemi nežil déle než rok. Tak moc jsem toužil získat státní příslušnost, že jsem byl nakonec ochoten zvolit Vietnam, i kdyby to mělo znamenat vojenskou službu. Můj otec o tom nechtěl slyšet. Vyřídil mi tedy indický průkaz, nouzový certifikát s platností na jeden rok. Smířil jsem se s tím a odletěl do Pune, kde se mě měla ujmout otcova

sestřenice. Byl tam pro mě přichystán doslova kulturní program: musel jsem se naučit sindhi a osvojit si indické zvyklosti.

Po pěti měsících jsem té země měl plné zuby. Dokonce se mi i dělalo špatně z jejich jídla. Žaludek jsem měl jako na vodě, stravoval mě stesk po Vietnamu, příliš mi chyběl život s otcem. Opět jsem se rozhodl utéct, už to byla téměř rutina. V Bombaji jsem se tajně nalodil na parník *Message-ries maritimes* a vzhůru do Saigonu!

Bez úhony jsem dorazil do cíle a celý rozradostněný jsem se okamžitě vydal do otcova domu. Při pohledu na mě téměř omdlel. Hrozně se rozzuřil. Překvapilo mě to: jakého zločinu jsem se dopustil? Moje chování přece jen dokazovalo mou náklonnost k němu! Ale brzy jsem pochopil jeho obavy: kdyby se vietnamské úřady dozvěděly, že jsem vstoupil do země nelegálně, mohly by mě považovat za špiona a všechny nás vyhostit: nejen mě, ale i otce a celou jeho rodinu.

Většina zahraničních podnikatelů musela uplácet policii a armádu, aby mohla zůstat v Jižním Vietnamu. Neúmyslně jsem u Sobhrajů způsobil katastrofu. Můj otec okamžitě zareagoval. Zalarmoval své indické přátele a já slyšel, jak dlouho do noci rozmlouvají v obývacím pokoji. Nakonec byla záležitost vyřešena „smírně“, to znamená peněžně.

Ráno mi otec nařídil, abych si sbalil věci. Byl stále ještě rozzlobený. Usadili jsme se na zadním sedadle auta a vklínění mezi dva hromotluky imigrační služby jsme zamířili do přístavu. Zanedlouho jsem se ocitl v poměrně velké a čisté cele. Po půlhodině se otevřely dveře. Stál v nich otec, jako vždy bezvadně oblečený, v obleku, kravatě, botách bez špetky prachu. Doprovázeli ho řidič a služebná, kteří mi přinesli večeři, matraci, povlečení a toaletní potřeby. Hned jak odešli, přibýly ke mně do cely tři nebo čtyři ženy, prostitutky, které ve městě zatkl policie. Umístily mi matraci

do rohu a celou první noc jsme si povídali. Když se můj otec dozvěděl, v jaké společnosti jsem byl, upozornil nadřízeného a já se stěhoval do jiné cely. Tam jsem pobyl několik dní, zatímco jsme čekali na další loď se zastávkou v Bombaji.

Uvědomil jsem si, že jsem se dopustil velké chyby, která mohla mého otce zničit nebo ho vystavit vážnému nebezpečí ve válčícím Vietnamu. Při své poslední návštěvě mě přiměl slíbit, že se do Vietnamu nelegálně nevrátím a zůstanu v Pune alespoň deset měsíců, abych mohl přijet do Saigonu legálně.

Vrátil jsem se tedy do Indie s jednoduchým dokladem vydaným imigračním úřadem. Stálo v něm, že jsem byl deportován z Vietnamu, kam jsem nelegálně vstoupil. A tu se objevil problém: na zastávce v Bombaji mi nedovolili vystoupit. Indické úřady mi nechtěly povolit vstup ani přes kapitánovo naléhání. Z Messageries maritimes okamžitě upozornili otce, jenž byl obdařen neobyčejnou reakceschopností a zahlédl v tom jedinečnou příležitost, jak se mě zbavit. Rozhodl, že nejlepším řešením bude poslat mě do Francie k mé matce. Zbývalo jen zavolat Thoe a zaplatit mi lístek z Bombaje do Marseille, což se mu podařilo během okamžiku.

Když jsem přijel do Marseille, matka a nevlastní otec Armand na mě čekali na nábreží. Strávili jsme noc v naší marseilleské vile, kam se vrátili bydlet. Atmosféra byla pod bodem mrazu. Požádal jsem všechny, aby mi odpustili problémy, které jsem způsobil, ale viditelně to už nezabralo. Celý následující den jsme strávili na prefektuře. Armand Garraud se za mě zaručil a předložil svou rodinnou knihu, v níž mé jméno figurovalo již více než deset let. Prefektura mi vydala šestiměsíční povolení k pobytu s poznámkou „Státní příslušnost bude upřesněna“. Komédie pokračovala dál. Stále jsem nikam nepařil. Byl jsem jak bezcenný brak, věc, pingpongový míček, který si všichni přehazují z jedné

země do druhé. Nebyl jsem ani Francouz, ani Vietnamec, ani Ind, přišli mi ošklivé přízvisko „bez státní příslušnosti“. Přestože jsem hovořil výborně anglicky a celkem obstojně se domluvil vietnamsky a hindsky, chtěl jsem mluvit jen francouzsky. Měl jsem francouzskou rodinu a žít ve Francii se mi zdálo výhodné. Zkrátka a dobře, aniž bych se tím příliš trápil, rozhodl jsem se hledat si práci v Paříži.

V červnu 1962 mi bylo osmnáct let a měl jsem jedinou touhu: vybudovat si vlastní život. Měl jsem sice šestiměsíční povolení k pobytu, ale neměl jsem pracovní povolení. Takže jsem si musel najít práci načerno. Sdílel jsem osud chudáků přistěhovaleckých dělníků v ilegálním postavení. Tato nejistota mě ničila.

Zpočátku jsem pracoval jako číšník v různých kavárnách, abych měl z čeho zaplatit jídlo a pokoj v ošuntělém hotelu v čínské čtvrti v Paříži; pak jsem vzal práci v hospodě Winston v horní části bulváru Champs-Élysées. Bylo to nóbl místo podle poslední módy a moje vcelku plynulá angličtina s asijským přízvukem se zákazníkům líbila.

Seznámil jsem se s mladou Vietnamkou, jejíž rodiče provozovali restauraci v Latinské čtvrti. Mluvili jsme o zasnoubení, ale přitom jsem si neuvědomil, jak plyne čas. Šestiměsíční povolení k pobytu vypršelo dřív, než jsem se nadál. Prefektura mi dala čtyřicet osm hodin na opuštění Francie. Odejít jsem samozřejmě neměl v úmyslu. Ale kde hledat pomoc? Zbývalo mi jediné řešení: jet do Marseille a obrátit se na svou matku Thou. Věděl jsem, že Armand Garraud byl internován v psychiatrické léčebně jako mnoho bývalých vojáků z Indočíny, kteří si odtamtud přivezli traumatické zážitky. Věděl jsem rovněž, že matce netrvalo dlouho, aby si našla nového milence, plukovníka.

Neměl jsem už ani vindru, a tak jsem jel do Marseille stopem. Zazvonil jsem u domu a Thoa mi otevřela. Nejevil žádného velké nadšení: žít šest hladových krků, to už je

až! Zabouchla mi dveře před nosem. Posadil jsem se na schody a čekal dobrých patnáct minut. Pak se dveře znovu pootevřely a v nich stála Thoa se třemi bankovkami v ruce; měly hodnotu tak deset euro. Nepromluvila ani slovo. Taková urážka! Zoufalý a sklíčený jsem se celou noc toulal ulicemi Marseille. Časně zrána jsem usnul v autobuse, který mě měl odvézt do Itálie, kde jsou k cizincům přívětivější. Tam jsem si chtěl najít práci a později se vrátit do Francie.

I kdybych spal jen pod širákem, peníze by mi nestačily ani na to, abych se dostal dál než do Fréjus. Byl jsem unavený.

Právě jsem si dával siestu ve stínu platanu na návsí, když tu jsem si všiml Citroënu 2CV se staženým okýnkem. Přišel jsem blíž a uviděl, že v zapalování trčí klíč. Nikdy v životě jsem neřídil. Nevadí, nastartoval jsem a po několika kličkách a poskocích na silnici jsem to měl v malíčku: uměl jsem řídit. O dvacet kilometrů dál mě zastavili policajti kvůli překročení rychlosti. Můj profil byl skutečně ukázkový. Nejenže jsem byl ve Francii bez státní příslušnosti a nelegálně, ale navíc jsem ukradl auto, neměl řidičský průkaz a překročil jsem rychlost. Dostal jsem šestiměsíční podmíněný trest. To byl můj první trest, po němž měla následovat řada dalších.

Měl jsem také okamžitě opustit Francii, ale to jsem ani tentokrát neměl v úmyslu. Zaplul jsem do illegality. Zpět do Paříže, k drobným kšeftům, mytí nádobí a obsluze v pařížských restauracích. A protože otec mé vietnamské snoubenky o mě nestál, vykradl jsem mu v obchodě pokladnu. Nevědomky jsem sklouzával do pekelné spirály dalších a dalších loupeží, vloupání, krádeží a podvodů. Takže když jsem na Silvestra 1964 v Paříži procházel před obchodem s občerstvením plným lahůdek bez jediné vindry v kapse, prostě jsem neodolal: počkal jsem si, až se ulice vyprázdní, hodil jsem do výlohy kámen a obsloužil se šampaňským,

foie gras, lanýži a tak dále. Tentokrát mě nechtyli, ale byl jsem zadržen o něco později při silniční kontrole, opět za překročení rychlosti na severní dálnici. Neměl jsem žádné doklady a auto bylo kradené. Byl jsem vyřízený. Podle policie jsem za šest měsíců spáchal tucet drobných vloupání, což nebylo daleko od pravdy.

Nebyl to žádný velký přestupek, ale přesto jsem byl odsouzen na tři roky do vězení, které jsem si měl odpykat ve specializované věznici v Haguenau v Alsasku; kvůli předstírání sebevraždy jsem byl totiž administrativně klasifikován jako „psychiatrický chovanec“.

První útěk

Věznici v Haguenau v té době tvořily dvě budovy spojené můstkem, s plexisklovou střechou v prvním patře. Jedna byla vyhrazena pro kanceláře zdravotnického personálu; ve druhé, třípatrové, byly cely. V prvním patře byly dvě velké místnosti věnované volnočasovým aktivitám – byly tam pingpongové stoly, karetní hry, šachy, dáma a tak podobně.

Šest měsíců po mém příchodu, pravděpodobně někdy kolem Velikonoc 1965, jsme se s mými spoluvězni Tonym a Claudem rozhodli, že zdrhneme. Nejjednodušší scénář bývá často také nejúspěšnější. Během prázdnin, kdy byl počet zaměstnanců snížen a administrativní budova zavřená, jsme požádali o povolení jít si zahrát ping-pong. Přidal se k nám jeden další vězeň a samozřejmě s námi šel dozorce. Všimli jsme si, že spojovací můstek má dva východy, na každém konci jeden. Zatímco jsem hrál ping-pong s tím třetím klukem, přivázali Tony a Claude dozorce k židli lepicí páskou. Totéž jsem udělal se svým spoluhráčem, který neměl zájem jít s námi. Claude otevřel dveře můstku dozorcovými klíči. Tony vylezl na židli, roztáhl dvě střešní tašky

a pak je jednu po druhé rozbíjel, dokud nebyl otvor dostatečně velký, aby se jím protáhl člověk. Každá taška vydala ostrý zvuk a při dopadu na zem hlasitě zaduněla, což jsme nepředvíдали. Hluk přilákal lidi v centrální budově, kteří se mačkali u oken a pozorovali nás. Jakmile jsem se ocitl na střeše, přeběhl jsem k obvodové zdi a na druhé straně seskočil do prázdna. Moji komplicové mě následovali. Celá scéna se odehrávala před očima ozbrojených strážců na hlídkových věžích. Než zareagovali, Tony a Claude už byli vedle mě. Svistot kulek nám dal křídla. Byli jsme v mrtvém úhlu, střely nás nemohly zasáhnout. Doběhli jsme k příkopu půl kilometru od věznice. Přikrytí větvemi jsme čekali, až padne noc. Venku nastal poplach: sirény, rozkazy, štěkající policejní psi. Abychom zahladili stopy, rozprášili jsme za sebou pepř. Za svítání jsme pomalu vylezli z úkrytu. Na předměstí Haguenau Tony ukradl auto a hurá do Paříže.

Zavezl nás do Petit-Clamart, do domu jedné ze svých sester, jejíž manžel byl řidičem na pařížské prefektuře. Tři dny jsme nevytáhli paty z bytu. Pak nás Tonyho švagr pozval na večeři do restaurace, „abychom přišli na jiné myšlenky“, jak říkal. Nic netušící jsme se za soumraku vydali přes parkoviště k jeho autu, když tu nás oslnila světla reflektorů. Byla to past: obklíčila nás horda policistů, švagr nás udal. Naštěstí jsme nebyli ozbrojení. Tento útěk mě ve výsledku stál dalších šest měsíců, které se měly připočíst k původním třem rokům.

Vždycky jsem si říkal, proč jsem z Haguenau utekl. Zbýval mi už jenom rok. Bylo to tím absurdnější, že mi lékaři doporučili podmíněné propuštění, ale to jsem se dozvěděl až později. Na druhou stranu, tohle rychlé zatčení mě možná zachránilo – profesionální bankovní lupiči, jako byli Tony a Claude, by mě stáhli s sebou.

Když jsem si odseděl trest v Alasku, skončil jsem ve vězení v Poissy v pařížském regionu. Byl jsem odhodlaný udržet si čistý štít a svědomitě jsem pracoval v dílně, kde jsme šest hodin denně vázali umělé květiny. Volný čas jsem trávil čtením a studiem. Četl jsem všechno, co se mi v knihovně dostalo do rukou. Také jsem se utíkal k náboženství, poutivě jsem chodil na mši. Od ostatních vězňů jsem se držel dál. Čtení mě chránilo před špatnou společností. Psychicky jsem se cítil lépe, začal jsem se odpoutávat od pevné vazby na rodiče. Snažil jsem se s nimi svůj život už vůbec nepropojovat. Byl jsem odhodlaný neudělat nic nezákonného, i kdybych měl třít bídu s nouzí. Ať už se po mém propuštění dostanu kamkoli, slíbil jsem si, že budu pracovat. Pokud mi nebude udělena francouzská státní příslušnost, požádám o vietnamskou, třeba i vstoupím do armády, bude-li to nezbytné. Musím bezpodmínečně vyřešit ten věčný problém se svou totožností. Sociální pracovník a vězeňský kaplan Otec Duvalet mi navrhl, abych se spojil s matkou, ale já jsem nechtěl.

V Poissy jsem měl zažít dvě rozhodující setkání, v dobrém i zlém slova smyslu. Sprátelil jsem se s bývalým adjutantem ve francouzské armádě, Vietnamcem Paulem. Zpronevěřil velké peníze ve společnosti, kde pracoval jako účetní, a všechno to prohrál v kasinu. Když přijel sem do Poissy, zbýval mu už jen rok vězení ze tří. Hned mi daroval svetr, protože se blížila zima a já neměl skoro nic na sebe. Za těch pár drobných, které jsem si v dílně vydělal, jsem si oblečení koupit nemohl.

Druhé setkání: Jednoho podzimního dne mě zavolali do návštěvní místnosti. Byl jsem zvědavý, protože jsem venku nikoho neznal. V kóji, která mi byla přidělena, seděl u stolku asi čtyřicetiletý, celkem elegantní muž, malé

brýle s obroučkami, celý jako ze škatulky. Vstal, s vřelým úsměvem mi podal ruku a představil se: Félix d'Escogne, návštěvník věznice. Slušně jsem mu poděkoval, ale protože jsem nic nepotřeboval, chystal jsem se odejít. Vtom mě pevným tónem vyzval, abych se posadil.

„Snad bychom si mohli pár minut promluvit.“

Byl jsem v tomto ohledu velmi ostražitý: zvažoval jsem, komu věnovat důvěru, a přestal jsem přijímat pomoc od lidí, které neznám. Toto poučení jsem si odnesl z dětství a ze svých nedávných zklamání. V Poissy jsem žil jen pro četbu a studium. Toužil jsem dohnat propastný nedostatek vědomostí a na prvním místě byla moje hluboká potřeba učit se.

To, co ze začátku vypadalo jako krátký a nudný rozhovor ze slušnosti, se protáhlo na více než dvě hodiny. Félix byl ředitelem exportního oddělení nadnárodní společnosti. Mluvili jsme o knihách a filozofii, ale pokaždé, když se hovor dotkl mé rodiny, minulosti nebo současné situace, jsem jej obrátil jiným směrem. Na závěr tohoto prvního rozhovoru zopakoval nabídku, že mi pomůže, a to s takovou naléhavostí, že jsem ho nakonec požádal o knihy s filozofickým a psychologickým zaměřením. To bylo vše.

Toto setkání mě mátllo. Poprvé se mě někdo snažil pochopit a chovat se ke mně lidsky. Ale říkal jsem si, že to nemá budoucnost a Félix to jistě přestane bavit. Konec konců jsem byl jen jedním z mnoha vězňů. Byl mladý, měl svůj vlastní život a možná chtěl jen vidět, jak vypadám. Takže mě velmi překvapilo, když mě hned druhý den znovu zavolali do návštěvní místnosti. Na stole ležela hromada knih a balík oblečení: svetry, trika, košile, spodní prádlo, ručníky... Pro mě to byl skutečný poklad, přesně to mi chybělo! Poděkoval jsem muži, kterému nyní říkám Félix, za knihy, ale oblečení jsem přijmout nemohl. On na tom ale trval.

„Opravdu ti to moc rád dám, potřebuješ to, a proto jsem s návštěvou nemohl čekat až na víkend.“

Jeho postoj mě zaujal. Díval jsem se na knihy, u nichž bych nikdy nečekal, že je tu budu číst, a na oblečení, které mi pomůže z tělesné bídy. Pocítil jsem závan vděčnosti a přátelství k tomuto člověku, který mi podával pomocnou ruku, aniž by mě znal. Dal mi také malou kapesní bibli otevřenou na stránce, kterou vybral. Přečetl jsem si červeně podtrženou pasáž. Nikdy jsem na ta slova nezapomněl: „Kdo našel přítele, nalezl poklad.“

Hlavou se mi honily nejrůznější myšlenky.

„Chci, abys mi důvěřoval.“

Mlčky jsem se na něj podíval. Věděl od sociálního pracovníka, že jsem úplně osamělý, bez rodiny a přátel a že odmítám jakoukoli pomoc: zjevně složitý případ.

„Pověz mi svůj životní příběh, Charlesi, a já uvidím, co se dá dělat.“

„Nemá to smysl, moje situace je příliš složitá. Pro mě nemůže nikdo nic udělat. Pravda je, že jsem natropil pár hloupostí. Ale za to, kam jsem se dnes dostal, může celá ta peripetie s mou národností.“

Aniž bych si to uvědomil, začal jsem mu vyprávět o svém pohnutém životě, dětství, útěcích, o všem. Zběžně si dělal poznámky, zapsal si jména i adresy, dokonce i adresu mého otce. Mluvili jsme spolu tři hodiny. Pak zvonek oznámil konec návštěvy.

Félix si promluvil se svým bratrem, komisařem Účetního dvora. O čtrnáct dní později mi oznámil, že nemusím žádat o francouzské občanství, protože ho už mám: podle zákonů, které platí pro bývalé kolonie, jsem rodilý Francouz, a to plným právem, protože moje matka se provdala za francouzského občana, a ten mě uznal za svého. Félix mým jménem požádal o vystavení rodného listu a zjistil, že jsem registrován jako francouzský občan. Dal mi podepsat

několik formulářů. Nemohl jsem tomu uvěřit. Do očí se mi draly slzy.

V následujících dnech jsem pociťoval celkovou pohodu, jak fyzickou, tak i psychickou, jakési osvobození. Félix mi během několika dní změnil život a já jsem mu věřil. Dal mi totožnost i právo na normální život. Byl jsem oficiálně Francouz a už jsem se nemusel skrývat. Chtěl jsem se na tento nový život připravit, a tak jsem věnoval čas četbě a studiu. Rozhodl jsem se také absolvovat kurzy práva a zdokonalit se v cizích jazycích.

Félix mi také oznámil, že napsal mému otci a zatelefonoval matce. Chtěl za ní jet do Marseille a setkat se s ní. Kategoricky jsem odmítl jí napsat, takové roztrpčení jsem vůči ní cítil.

Následující sobotu mě čekalo překvapení: Félix mi ukázal dopis od ministra vnitra, který potvrzoval platnost mé francouzské národnosti.

Ohledně mých kurzů práva mi vysvětlil, že vzhledem k tomu, že nemám maturitu, bych se mohl zapsat do třídy na ulici d'Assas, že zjistí víc a podnikne potřebné kroky.

Na podzim roku 1968 byl mému trápení konec. Otec odpověděl na Félixův dopis a vyžádal si mé míry, aby mi mohl poslat několik obleků. V návalu euforie jsem také souhlasil, že se setkám s matkou. O něco později přišel Félix do návštěvní místnosti s jednou z mých sester. Hledala práci a on jí našel místo servírky na pařížském předměstí.

V den mého propuštění na mě Félix čekal v taxíku. Jeli jsme do jeho domu v Saint-Germain-en-Laye. Cítil jsem se v bezpečí a budoucnost viděl téměř v růžových barvách. Povečeřeli jsme v restauraci a povídali si dlouho do noci. Konečně jsem byl svobodný, opravdu svobodný.

Od té chvíle mi můj přítel hradil všechny potřebné každodenní výdaje. Omlouval jsem se, že jsem na něm závislý, ale on mě uklidňoval.

„Netrap se tím. Potřebuješ trochu času, aby ses zadaptoval, než začneš pracovat.“

Jednoho dne mě Félix pozval, abych s ním šel k vietnamským přátelům na narozeninovou oslavu. Obával jsem se, že se tam nebudu cítit dobře, ale přesto jsem souhlasil. A dobře jsem udělal. V ten den jsem totiž potkal svou životní lásku, ženu, která se v roce 1969 měla stát mou manželkou. Představil mi ji Félix. Byla to velmi hezká mladá studentka s dlouhými vlasy, zelenýma očima, zářivým úsměvem a laskavou tváří. Okamžitě mě upoutal Hélènin tichý pohled a zdrženlivé chování. Strávili jsme celý den spolu a povídali si v ústraní. Netrvalo dlouho a bláznivě jsem se zamiloval. Druhý den jsem si s Hélène domluvil schůzku na Sorbonně, kde dokončovala studium literatury. Myslel jsem jen na ni, na její zelené oči, na její úsměv. Naše setkání před fakultou bylo prvním skutečně šťastným okamžikem mého života.

Nic není jednoduché

Můj vietnamský spoluvězeň z Poissy, Paul, se už také dostal ven. Často jsem k němu chodil na večeri. Měl šest dětí, jeho manželka byla pracovitá, hodná a trpělivá žena. Stejně jako mnoho Asiatů byl i Paul hazardní hráč a ke svému neštěstí jsem se jím v pařížských kruzích občas stával i já. Ze začátku jsem hrál umírněně a jako všichni nováčci jsem vyhrával. Pak jsem začal prohrávat. Jednoho dne, jak už to tak bývá, jsem hře propadl úplně, a pak už jsem se vezl. Měl jsem sice jistý plat, protože Félix mi našel práci zástupce ve firmě s hasicím vybavením, ale ten mi brzy přestal stačit. Hélène, s níž jsem se scházel, se mě pokoušela zastavit, ale já jsem ji vždy obalamutil. Za každou cenu jsem chtěl dohnat své ztráty. Jednoho dne mě Paul pozval do kasina

v Deauville. Poprvé jsem vyhrál velkou částku a slíbil jsem Hélène, že s hraním přestanu. Jenže hazard ve mně už pevně zapustil kořeny.

Chtěl jsem se vrátit do Deauville, byl jsem jako posedlý. Neměl jsem auto, tak jsem si ho ukradl. Hélène jsem tvrdil, že mi ho půjčil kamarád na romantický víkend s ní na pobřeží Normandie. V kasinu jsem se držel a hrál pouze hodinu, aniž bych cokoli vyhrál nebo prohrál. Byl jsem na sebe pyšný. Několik dní onoho srpna 1968 jsme strávili natažení na molu na horkém slunci. Okolo nás se to hemžilo koupajícími se a vyfintěnými návštěvníky elegantního letoviska.

Na zpáteční cestě jsem jel velkou rychlostí po dálnici, když tu mě začali pronásledovat dva motorkáři. Ze starého reflexu utíkat před autoritou jsem nesmyslně zrychlil, abych je setřásl. Řezal jsem zatáčky, pneumatiky skřípěly, bylo to jako v akčním filmu. V jedné vesnici jsem pak nad vozem ztratil kontrolu a narazil do sloupu elektrického vedení. Hélène prolétla čelním sklem. Já jsem narazil bradou do volantu a ztratil vědomí. Probudil jsem se v nemocnici s obvázanou hlavou a stehy na rtech a dásních. Zlobil jsem se na sebe, že jsem Hélène zatáhl do takové šlamastyky. Měla zlomené rameno, rozseknuté obočí a sešitou bradu. Šel jsem za ní do pokoje. Celou horní část těla měla v sádře. Bylo mi trapně a styděl jsem se. Mohla při té hloupé nehodě zemřít.

„Ještě pořád chceš být mou ženou?“

„Samozřejmě... Neboj!“

Když nás pustili z nemocnice, zavřeli mě do vězení v Évreux. Hélène, stále v sádře, za mnou jezdila jednou týdně vlakem. Félix si vzal na starost můj proces a poskytl státnímu zástupci kompletní spis. Měl jsem nárok na polehčující okolnosti, a tak jsem dostal šest měsíců, za krádež auta a řízení bez řidičského průkazu.

Když mě propustili, udělal jsem si konečně ten zpropadený řidičák a Félix mi daroval své auto, starý Triumph; sám si právě koupil nové. Hélène mě nenechala ani na chvíli samotného a zakázala mi navštěvovat herny. Sehnal jsem si práci v drogerii poblíž nádraží Saint-Lazare a pak v restauraci pro turisty u zámku Versailles. Velmi se mi hodila znalost angličtiny. Hélènin otec věděl o mých výstřelcích, ale nakonec rezignoval a s naším sňatkem se smířil. Vzali jsme se v listopadu 1969. Byl jsem šťastný a Hélène také. Našli jsme si malou garsonku nedaleko Félixova domu v Saint-Germain-en-Laye. Hélène se stala pomocnou dokumentaristkou. Čas od času jsme jezdili Félixovým autem do Marseille.

Necelé dva měsíce po svatbě jsem byl povolán na vojnu do kasáren v Satory poblíž Versailles. Každý večer se mi za pomoci několika kamarádů podařilo vyklouznout ven, sto- pem se dostat domů a brzy ráno se vrátit zpět do kasáren. Armáda nebyla moje parketa; rozhodl jsem se, že to zkusím uhrát na své psychické nedostatky. A zabralo to: byl jsem demobilizován.

Vrátil jsem se do práce v restauraci a pak v módním nočním klubu Pacha na cestě do Marly. Nevydělával jsem ale dost, chtěl jsem pro nás oba něco jiného, hlavně pro Hélène. Pozvolna jsem začal opět hrát a samozřejmě prohrávat a prohrávat. Musel jsem najít řešení, aniž by se Hélène čehokoli dověděla.

Walk on the wild side

Byl jsem zoufalý a odhodlaný skočit po sebemenší příležitosti, jak se dostat k penězům. Čas od času jsem chodil na návštěvu k jedné ze svých sester, Loan, která poblíž Gare de Lyon sama vedla restauraci svého partnera, zatímco on

byl ve vězení. Jednoho dne mě přemohlo pokušení. Zahlédl jsem pod pultem ležet její šekovou knížku, jeden list jsem vytrhl a ukradl jí šest tisíc franků. Hned si toho všimla a žalovala svému muži. Ten ji celý bez sebe vzteky donutil podat trestní oznámení. Opět jsem byl zatčen. Félix zasáhnul a ten šek jim proplatil, ale Loan na tom trestním oznámení trvala. Byl jsem dočasně zadržen ve slavné pařížské věznici La Santé a poté propuštěn na svobodu. Hrozil mi rok vězení. Když jsem se vrátil do Saint-Germain, Hélène mi oznámila, že je těhotná. Na jednu stranu jsem byl bez sebe radostí, ale na druhou jsem nemohl v noci spát. Nedokázal jsem si představit, že bych byl ve vězení, až moje žena porodí naše dítě.

Viděl jsem jediné východisko: utéct ještě před uvězněním, které bylo vzhledem k mé reputaci nevyhnutelné. Hélène s tím nesouhlasila a já ji chápal. Vyhledka na dobrodružství s velkým břichem a bez velkých prostředků byla celkem děsivá. Ale láska byla silnější, a tak jsme se přichystali k odjezdu. Chtěl jsem žít v zahraničí, dokud se nevyřeší mé soudní záležitosti. Měl jsem tenkou zásobu nekrytých šeků. Koneckonců pro mě to byl jen drobný přeštep, tak proč toho nevyužít?

S větrem ve vlasech jsme se vydali do Asie naším starým, ale solidním Triumphem jako hippies, kterými jsme ovšem nebyli. Když jsme přijeli do Istanbulu, byla Hélène v pátém měsíci těhotenství. Město se hemžilo mladými turisty ze Západu. Do Afghánistánu, Indie nebo Nepálu cestovali v legendárních kachnách, autobusem nebo stopem. Bylo to období po roce 1968, léta hippies s dlouhými sukňami, květovanými košilemi a tak dále. Pro měšťácké synáčky z Paříže, Londýna, Berlína, dokonce i Izraele a New Yorku bylo vrcholem módy opustit na chvíli útulný domov, pedantské rodiče a rutinu studií a odvážit se do tajemných a kouzelných krajů.

Hnán touto generační dynamikou jsem cítil nutkání vyrazit do Indie. Abych přesvědčil Hélène, namluvil jsem jí, že v Indii zajedeme do Bombaje za mým otcem, a že bych mohl pracovat v jednom z jeho obchodů.

Cestou jsme potkali Daniela, Belgičana, který jel se svým kamarádem ve stejném Triumphu, jako jsme měli my. Pro větší bezpečí jsme se rozhodli jet v konvoji – silnice v Turecku jsou nebezpečné, stopaři tu bývají často napadáni. Spoléhali jsme na dva a půl tisíce dolarů, co mi zbývalo v těch nekrytých šecích. Hélène bylo na těchto prашných cestách, plných výmolů a zatáček, hrozně špatně. Sklopil jsem přední sedadlo na maximum, abych jí vytvořil jakési lůžko, a přes něj přehodil tlustou deku, aby co nejlépe tlumila nárazy.

Cesta přes Turecko se ukázala být obtížnější než přes Írán, kde měli pěkně vyasfaltované silnice a téměř ve všech městech a vesnicích byly ubytovny pro mládež, kde mohli cizinci levně přespát. Hélène se velmi bála, že se v horce a špině nakazí nějakou nemocí, a tak se živila výhradně ovocem, které si sama oloupala.

Vyčerpaní, ale šťastní jsme přijeli do Teheránu. Vzáli jsme stopem mladou francouzskou studentku Mireille. Moc dobře si rozuměla s mou ženou. Když jsme přijeli do Kábulu, naše úspory se zmenšily. Potřebovali jsme nějaký příjem a právě tam jsem se z rozhovorů s baťůžkáři dozvěděl, jak financovat cestu pomocí cestovních šeků, zejména od společnosti American Express. Vyvinuli systém, který pokaždé zafungoval: stačilo si koupit cestovní šeky, potom je nahlásit jako ztracené nebo odcizené a banka vám je proplatila. Až do této chvíle bylo vše legální, zisk ovšem přišel později, když jste tyto údajně ztracené nebo ukradené šeky prodali na místním černém trhu. Vzhledem k tomu, že oficiální sazby byly nižší, vznikl zde prosperující obchod s tajnou směnou deviz. Bylo to výhodné jak pro cestující,